

na isti način, vsekakor pa v njih prevladujejo tuje prvine; včasih so te enote sprejete kot celota, včasih so sestavljene iz dveh tujih prvin, tuintam iz domače in tuje ali iz obeh domačih, niso izjemne tudi tridelne, kot npr. *avtopricép-dáča-amfíbi-ja* (prikolica-hišica na suhem in na vodi). Poglejmo si jih nekaj: *dróg-stor*, *dom-kontéjner*, *al'bóm-výstavka*, *klips-blefarostát* (naprava, ki jo potrebujejo pri očesnih operacijah), *bómba-posýlka*, *plát'e-blúza* (-*tunika*, -*rubáška*), *plastínka-gigant*, *pop-ansámbľ*, *pop-kúhinja*, *róbot-operátor*, *róbot-zabójščik*, *seks-kinó*, *serdce-dublér*, *súdno-muzéj* (-*pámjatnik*), *fil'm-sjurpríz*, *plejbój-filosófi-ja*, *zavód-pekárn-ja* itd.

Pri razlagah nekaterih zvez lahko dvomimo, ali gre res za nov pomen enega člana, kot je to označeno npr. za *kosmičeskij*, *drúžba* in *slúžba*. V zvezah *kosmičeskaja svjaz'*, *k. tehnológija*, *kosmičeskij velospéd*, *k. dozór*, *k. métođ*, *k. flot izraz kosmičeskij* pač ostaja v svojem prvotnem pomenu; tudi sam. *drúžba* v zvezah *avtóbussy drúžby*, *rejs drúžby* ostaja v pomenu »prijateljstvo« in *slúžba* v zvezah *slúžba znakómstva*, *otzyvčivosti*, *čelovéčnosti* je še vedno »služba«. V opazno velikem številu novink srečamo v prvem delu prvine *samo-*, *super-*, *tele-*, *pomo-*, *maksi-*, *mini-*, *makro-*, *mikro-*. Med glagoli kažeta živost tipa na *-ničat'* in *-izirovat'* (npr. *kurótrničat'*, *iudaizirovat'*). K zanimivostim bi lahko prišeli: *figóvinka* (malenkost), *stirálnaja doská* (jamasta cesta), *rabótat' na odín kotél'* ali na *óbsčij kotél'*, *pedagogičeskij desánt*, *džejms-bóndovcy*, *aljafuršét < à la fourchette* (večerja ali sprejem stojé - *Paša ètih aljafuršetov terpet' ne mog.*), *list klévera* (deteljica), *vos'mërka* (osmica), *turbina* (v vseh treh primerih gre za oblike cestnih priključkov).

Franc Jakopin
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Pregledno o gledališču enega

(Matjaz Šekoranja: *Gledališče enega: analiza pojavov v sedemdesetih letih v srednjeevropskem prostoru, Ljubljana 1981, 199 str.*, Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega 85)

Pričujoče delo je nastalo ob avtorjevem študiju na Inštitutu za gledališko znanost Filozofske fakultete na Dunaju. Tako je sam zorni kot pisanja res bolj srednjeevropski kot slovenski, kar je v tem primeru (glej podnaslov) študiju lahko le v prid. Pojav, nakazan v naslovu, raziskuje pisec z več vidikov: zgodovinskega, teoretičnega in praktičnega (dejanske uprizoritve). Kot že naslov določno pove, razprava ni usmerjena k lite-

rarni strani (npr. k monodrami), ampak h gledališki manifestaciji z enim (edinim) igralcem (le-ta pa izvaja lahko monodramo, poezijo, prozo, razne lepljenke itd.). Slednje dejstvo (poudarek na gledališki strani) pa še ostreje opredeljuje raziskavo: avtor je odvisen od lastnega gledanja predstavi ali pa od kritičnih poročil o raznih predstavah. Ker v večjem mednarodnem prostoru en sam človek težko sledi razsežnemu tovrstnemu gledališkemu dogajanju, je jasno, da je avtor predvsem odvisen od kritičnih poročil (ta so seveda subjektivna, pristranska, pomanjkljiva itd.). Šekoranja poudarja, da v študiju ne gre za katalogiziranje v smislu bibliografije, ampak za izbor, ki naj omogoči bistveno analizo obravnavanega pojava.

V zgodovinskem pregledu prikaže pisec okvirni razvoj gledališča enega od antike do 20. stoletja. V teoretičnem delu vzpostavlja zvezo med gledališčem enega in predavanjem, gledališčem enega in literaturo, gledališčem enega in televizijsko dramaturgijo. V nadaljnjem pokaže avtor krizo gledališča kot institucije in na gledališče enega kot enega od izhodov iz tovrstne krize. Zanimiva je tudi omemba o psihološkem (psihopatološkem) viru gledališča enega. Ob široki možnosti za individualno ustvarjanje v gledališču enega je le-to razložljivo morda tudi z neke vrste »ekshibicionizmom«. Avtor si zadaja takole vprašanje: »Ali se ustvarjalni nagon ne pojavlja kot ekshibicionistični izbruh zaradi potrebe samopodreditve in iskanja ljubezni?« (str. 64)

Glavnino študije obsega obdelava gledališča enega v Jugoslaviji (ločeno na slovensko in srbohrvatsko govorno področje) in na nemškem govornem področju. Pri slednjem se zadrži avtor najbolj v avstrijski sferi, manj pri Zahodni Nemčiji. Glede na naslov ne spada v obravnavo gledališča enega v Franciji, Holandiji in Italiji, kot informacija pa seveda ni odveč. Svojo študijo končuje Šekoranja z obdelavo multimedialnih pojavov. V Zaključku izvemo za zanimiv podatek, da je večina ustvarjalcev gledališča enega moškega spola (76 % izvajalcev, 24 % izvajalk).

Gledališče enega, naj je že odziv na gledališko institucionalno krizo, na položaj posameznika v tehniziranem svetu, na prevlado televizije ipd., je danes svež in čest pojav, ki potrjuje, da gledališče vedno z različnimi oblikami dokazuje svojo življenjskost. Le-ta pa izhaja iz »neposredne konfrontacije z gledalci«. V tem pa vidi pisec, da je gledališče enega »poskus vračanja k izvornim oblikam človeške komunikacije« (str. 192).

Kot lahko štejemo Šekoranjevo študijo za vsebinsko obogatitev naše gledališke literature, pa je oblikovna stran precej slaba. Predvsem kar

mgoli tiskovnih napak, kar kaže, da korektorjev naše založbe in tiskarne ne poznajo več. V tekstu najdemo celo vrsto napačnih črk, zlogov, narobe rabljenih vejic itd. Med napačnimi rabami omenjam le naslednje: Šerbedžijin, Krležin (večkrat) – prav Šerbedžijev, Krležev (Krležin le v primeru citiranja hrvatskega teksta: Krležin obračun s nama). M. Dimitrijević ni gost, ampak gostja (str. 105). Stalno se pojavlja nek – prav: neki. Tudi pri nas prevajani angleški pisatelj ni Stillitoe, ampak Sillitoe (str. 123). Pri Hemingwayu kaže pisati Ernesta in ne Ernsta (str. 130), saj ni Nemeč. Na str. 156 najdemo Lajja, Rex Imperatorja in Pontifex maximusa – vsekakor: Laja, Rexa Imperatorja in Pontifexa maximusa. Da je

narobe težavni Nietzsche, se ni čuditi (Nietzscheja, str. 158). Na str. 161 sploh nekaj manjka: Že skoraj pozabljeni teksti . . . Na str. 163 je takale cvetka: varšavskih – prav: varšavskih. Zmeniti se bomo morali, kako bomo pisali ruskega režiserja Mejerholda (na str. 168 beremo Mayerhold). Na str. 175 se pojavi: Carnacheve podobe – verjetno pa gre za Cranachove . . . Pa še napake pri japonskem avtorju (str. 105) – namesto: Riunozuke Akatagave – prav: Riunosukeja (2. skl.) Akutagave itd., itd. Skratka: stvari v naši tiskani besedi postajajo že prav zoprne.

Andrijan Lah
Slovenska knjižnica v Ljubljani

Zapiski

Poročilo o prvi javni predstavitvi raziskovalnega dela iz leta 1981:

1. *URP Raziskovanje slovenske književnosti, književne teorije in primerjalne književnosti:*
2. *URP Raziskovanje slovenske gledališke ustvarjalnosti.*

Ljubljana, 16. januarja 1982

Javna predstavitev je bila dne 15. januarja 1981 ob 10,15 na Filozofski fakulteti v Ljubljani, soba 4. Povabljeni so bili člani programskega sveta, nosilci raziskovalnih nalog, raziskovalne ustanove (SAZU, FF, AGRFT, PA Maribor), republiški Komite za kulturo in znanost, Svet za znanost pri RK SZDL, Zavod za šolstvo, strokovna društva, založbe in javna občila. Dnevni red: 1. *Poročilo o delu programskega sveta*, 2. *Poročila o raziskavah* (o sklopu raziskav na SAZU je poročal prof. dr. Janko Kos, o sklopu raziskav na FF doc. dr. Aleksander Skaza, o raziskovalnem sklopu na PA Maribor dr. Bruno Hartman in o razisk. nalogi na AGRFT doc. dr. Marko Marin; 3. *Razprava*. S strani Republiškega komiteja za kulturo in znanost se je predstavitve udeležila tov. Vida Mrkun, s strani strokovne službe RSS področni tajnik Marko Belavič. Skrb za zapis je prevzela M. Sluga.

Razprava je kritično opozorila predvsem na tri temeljne probleme, ki zadevajo položaj stroke in

njenih razvojnih možnosti: 1. na nezadostno zainteresiranost in pasivnost uporabnikov, ki se med drugim kaže tudi v skrajno slabem obisku javne predstavitve našega dela; 2. na sistemske slabosti v organizaciji znanstveno raziskovalne dejavnosti v Sloveniji; 3. na zaskrbljujoče vprašanje tiska, še posebej znanstvene periodike, pa tudi na vse bolj usihajoči dotok sodobne tuje strokovne literature.

Glavne misli razprave so kljub nekaterim notranjim razločkom kazale k naslednjim opažanjem in ugotovitvam.

Kljub razmeroma intenzivnemu znanstvenemu delu na tem področju humanistike in velikim rezultatom, ki so razvidni iz številnih knjižnih ter revialnih objav, ki imajo tudi dokajšnje zaledje domačih in tujih bralcev, si pomanjkljive zainteresiranosti uporabnikov ter interesnih skupnosti težko razlagamo drugače kot s poenostavljenim pragmatizmom, ki v našem življenju marsikdaj prevladuje in ni zmožen razgledov k celovitemu družbenemu dogajanju niti k celovitemu razvoju znanosti niti k mestu humanističnih ved v družbeni in življenjski praksi.

Glede sistema, v kakršnem poteka znanstveno raziskovalno delo na Slovenskem, so bile izražene nekatere pozitivne ugotovitve, pri čemer je bila omenjena predvsem večja smotrnost v načrtovanju in usklajanju raziskav pa tudi v povezo-